

UDC 176.1 + 177.61

Once again about love / Galchenko G.I. // Bulletin of NTU "KhPI". Subject issue : philosophy. - Kharkov: NTU "KhPI". – 2012. – №43(949). – P. 17 – 22.

The article deals with the problem of love from the position of the duality of human nature. The author refers to Plato's idea of the existence of two Eroses - the beautiful and ugly - and justifies the need to actualize in the modern conditions the idea of the sublime and low in human manifestations.

Key words: duality of human nature, love, attraction, sex.

Поступила в редакцію 5.05.2010.

УДК 574:658.012.4

ТАРАСКІНА Н.В., Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України, студентка

ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Розглянуті можливості вирішення екологічних проблем, що ґрунтуються на соціально-етичних інструментах. Представлені інструменти базуються на екологічному аудиті, екологічному менеджменті та на економіко-правових обмеженнях.

Ключові слова: еколого-економічна безпека, екологічна етика, екологічні норми, екологічні тарифи.

Постановка проблеми. Екологічні проблеми економічного розвитку належать до числа особливо актуальних на сьогоднішній день. В умовах швидкого розвитку економічних відносин підприємства у своїй фінансово-господарській діяльності орієнтуються на отримання прибутку, негативно впливаючи на навколишнє середовище. У цьому аспекті постає необхідність екологізації бізнесу та подальше вирішення наукових та практичних завдань – від розробки теоретичних засад цього процесу на глобальному та локальному рівнях до конкретних механізмів його реалізації. В Україні також потрібно сформулювати економічні й правові основи, передумови розвитку екологічного менеджменту, ключові напрями і стратегію в системі заходів підтримки природозберігаючого підприємництва і формування в перспективі відповідної інфраструктури економіко-екологічної взаємодії.

Аналіз публікацій. Дослідження застосування економічних інструментів для охорони довкілля активно проводяться сучасними вченими економістами та екологами. Зокрема досліджуються можливості екологізації інвестицій у виробничій діяльності, розглядаються механізми удосконалення системи екологічного оподаткування, які мають еколого-економічний вплив на діяльність господарюючих суб'єктів відносно зниження негативного впливу на навколишнє середовище, обґрунтовуються методологічні підходи удосконалення економічних інструментів екологічного менеджменту, як системи заходів досягнення збалансованого розвитку довкілля та застосування екологічного маркетингу для вирішення завдань раціонального природокористування. Дані положення розглянуті в роботах Н.М. Андрєєвої, Г.О. Білявського, О.О. Веклич, Т.П. Галушкіної, Є.В. Садченко [1–5].

Мета роботи. Проаналізувати сучасний стан розвитку екологічного підприємництва в Україні, визначити найбільш перспективні напрями формування екологічної етика в контексті соціальної відповідальності бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Формування економічних (ринкових) підходів до управління природокористуванням означає наукову розробку і практичне впровадження надійних економіко-правових механізмів оздоровлення навколишнього середовища на всіх рівнях господарювання. Застосування економічного механізму регулювання природокористуванням повинно здійснюватися шляхом не адміністративного тиску, а створенням таких умов для виробничої діяльності, при яких господарюючим суб'єктам стало б вигідним досягнення соціально-екологічних цілей.

Негативними моментами управління природокористуванням є те, що його економічний механізм не
© ТАРАСКІНА Н.В., 2012

спроможний зацікавити товаровиробників у проведенні природоохоронних заходів за рахунок власних коштів, недостатньо ефективно й оперативно реагувати на динаміку економічних та екологічних процесів у державі. Ресурсозбереження повинно поєднувати комплексний підхід, функціональне поєднання технологічних, економічних і соціальних напрямків використання ресурсів. Це складова загального поняття «екологізація економічної діяльності», що включає впровадження у виробництво і повсякденне життя людей таких виробничих процесів, які при максимальному одержанні високоякісного продукту можуть забезпечити збереження екологічної рівноваги в природному середовищі і це буде сприяти зменшенню його забрудненню [2].

На даний момент в Україні прийнято чимало законів, державних програм щодо збереження та підвищення ефективності використання природних ресурсів, але виникає достатньо підстав для висновків про те, що існуюча система природокористування є недосконалою. В екологічному плані екологічне регулювання повинно забезпечувати збереження навколишнього природного середовища, соціально-етичну поведінку суб'єктів бізнесу. Це створює необхідність розробити інструменти, що поєднують правові, організаційні, економічні та соціально-етичні механізми контролю еколого-економічної діяльності підприємства.

Таблиця 1

Механізми та інструменти екологізації підприємницької діяльності

Механізми	Інструменти за напрямками реалізації
	Екологічно-економічна підприємницька діяльність
Правові	Екологічне законодавство; договори природокористування (оренди, купівлі-продажу).
Організаційні	Екологічні стандарти, норми та нормативи; екологічна експертиза, облік та аудит, екологічний контроль та діагностика, паспортизація; оцінка впливу на навколишнє природне середовище; екологічна сертифікація, екологічна оцінка життєвого циклу продукції, екологічні цільові програми; екологічний маркетинг.
Економічні	Платежі за ресурси, забруднення навколишнього середовища, розміщення відходів; штрафи за порушення екологічного законодавства; надбавки (знижка) до цін (тарифів) на продукцію (послуги) в залежності від рівня їх екологічності; екологічне страхування; екологічна застава; екологічний лізинг; пільгове оподаткування; пільгове кредитування суб'єктів бізнесу.
Соціально-етичні	Добровільні екологічні угоди

Але усі ці інструменти мають різні умови застосування та різний позитивний ефект, також очевидні проблеми їх застосування, складність, недостатня вивченість. Мінімізувати негативний вплив суб'єктів бізнесу на навколишнє середовище можливо шляхом застосування екологізованих технологій, під якими розуміють «виробничі процеси, що не порушують кругообіг у природі, забезпечують надходження забруднюючих речовин у біосферу в рамках встановлених лімітів і побудовані на основі принципів просторової компактності, маловідходності, замкнутості виробничого циклу, можливості вторинної переробки». Однак, розробка та впровадження маловідходних і

ресурсозберігаючих технологій вимагає вкладення значних реальних інвестицій, що проблематично в сучасних економічних умовах, як держави в цілому, так і більшості економічних районів зокрема [6].

Екологічний аудит разом з розвитком системи екологічного менеджменту може істотно вплинути на зміну екологічної ситуації в Україні, насамперед, на рівні окремих підприємств. При проведенні екоаудиту отримані результати дають змогу не тільки оцінити еколого-економічний рівень виробництва в майбутньому, але й виявити екологічні проблеми розробити програми їх вирішення, виявити пріоритети запровадження екологічно орієнтованого та безпосередньо екологічного бізнесу, показані в таблиці 2.

Таблиця 2

Пріоритети запровадження екологічно орієнтованого бізнесу

Напрями екологічного бізнесу	Пріоритетні завдання запровадження	Ступінь готовності до реалізації
Екологічне орієнтоване підприємництво	<p>Екологічна модернізація виробничого потенціалу об'єктів промислового, транспортного, енергетичного, агропромислового та інших секторів регіональної економіки.</p> <p>Розвиток локальної та регіональної екологічної інфраструктури;</p> <p>Організація підприємницької діяльності в сфері екологічної експертизи, екологічного аудиту, паспортизації, сертифікації, страхування і таке ін.</p> <p>Створення регіонального екологічно орієнтованого технопарку;</p> <p>Екологічна санація бувших військових об'єктів;</p> <p>Виробництво екологічно чистої продукції у агропромисловому комплексі регіону.</p>	<p>Немає обмежень.</p> <p>Немає обмежень.</p> <p>Існує необхідність розробки нормативно-методичної бази та прийняття відповідних рішень регіональної влади.</p> <p>Існує необхідність розробки нормативно-методичної бази та прийняття відповідних рішень регіональної влади.</p> <p>Доцільне запровадження пілотних проектів.</p> <p>Немає обмежень.</p>
Підприємництво с сфері охорони навколишнього середовища, природокористування та забезпечення екологічної	<p>Екологічний туризм та рекреаційна діяльність у межах об'єктів природно - заповідного фонду;</p> <p>Створення та організація роботи підприємств регіональної</p>	<p>Немає обмежень, поширення досвіду запровадження пілотних проектів.</p> <p>Немає обмежень, поширення досвіду</p>

безпеки	системи поводження з відходами.	запровадження пілотних проектів.
---------	---------------------------------	----------------------------------

Екологізація підприємницької діяльності за визначеними напрямками є взаємопов'язаним процесом, загальна результативність та ефективність якого визначається ступенем розвиненості інституціонального забезпечення підприємницької діяльності. Проте необхідно звернути увагу на економічні і фінансові аспекти еколого-економічної діяльності суб'єктів бізнесу.

Таблиця 3

Еколого-економічні процеси захисту навколишнього природного середовища в процесі господарювання суб'єктів бізнесу

Ринково-орієнтовані процеси	Фінансові процеси
<ul style="list-style-type: none"> - природно-ресурсні платежі та платежі за забруднення довкілля; - ринкові ціни на природні ресурси; - купівля-продаж прав на забруднення довкілля; - система застав; - інтервенція з метою корекції ринкових цін та підтримки виробників. 	<ul style="list-style-type: none"> - форми та інструменти фінансування природоохоронних заходів; - кредитний механізм охорони довкілля, займи, субсидії; - режим прискореної амортизації природоохоронного обладнання; - ресурсні податки; - система страхування екологічних ризиків.

До переваг цих процесів можна віднести:

- забезпечення природоохоронної діяльності необхідними джерелами фінансування, що створюються через механізм ринкового ціноутворення;
- забезпечення умов для самостійного визначення суб'єктами бізнесу стратегії природоохоронної діяльності;
- створення гнучкого механізму екологічного управління, ефективної економії екологічних витрат;
- сприяння розробці стимулів до скорочення забруднення навколишнього середовища.

Серед недоліків слід відзначити такі:

- складність визначення початкового рівня екологічних платежів;
- невизначеність досягнення кінцевого природоохоронного результату; – висока чутливість до інфляційних процесів, які потребують постійного корегування рівня екологічних платежів;
- ризик зниження конкурентоспроможності продукції внаслідок високих екологічних витрат.

Екологічні фактори повинні відігравати ведучу роль у розмежуванні, як галузей економіки країни по технічній оснащеності, конкурентоздатності, так і між малим та великим сібектами бізнесу. У цьому випадку розглядається можливість про створення нових галузей виробництва та надання послуг, що можуть забезпечити вітчизняну економіку технологіями, устаткуванням і послугами в сфері боротьби з забрудненням, тобто створення основних напрямків екологічно орієнтованого бізнесу, які можуть бути вдосконалені та покращені суб'єктами підприємництва (табл. 4).

Таблиця 4

Структура, зайнятість та доходи основних напрямків екологічного бізнесу в Україні в 2009р.

Напрямки екологічного бізнесу	Зайнятість, тис. осіб.	Прибуток, млн. грн.
Збір і переробка твердих відходів	1,181	9,11
Водоочісні роботи	3,251	23,89
Виробництво обладнання та хімікатів для водоочистки	0,125	0,59
Обслуговування інфраструктури водопостачання та водоочистки	7,89	23,12
Виробництво обладнання для переробки відходів	4,212	17,67
Виробництво контрольно-вимірювального обладнання	2,794	0,96
Виробництво обладнання для охорони атмосферного повітря	0,078	0,98
Аналітичні послуги	1,892	1,23
Консультаційні та проектні роботи	1,912	10,23
Розробка маловідходних технологій	0,064	0,56

Аналіз даних цієї таблиці показує, що суб'єкти бізнесу в Україні освоюють ті напрями екологічного бізнесу, які не пов'язані зі створенням значної матеріальної бази, а ґрунтуються на інтелекті персоналу. Це можна пояснити наявністю в країні значної кількості досвідчених і кваліфікованих фахівців – проектувальників та аналітиків. Однак, виробничі сфери екологічного бізнесу розвиваються вкрай повільно [4].

В умовах недоліку коштів на фінансування природоохоронних програм, що викликано фінансово-економічною кризою, особливе значення має залучення малого бізнесу до рішення регіональних екологічних проблем. Малий бізнес може не тільки реально сприяти рішенню екологічних задач, але і росту зайнятості. Його залучення повинне здійснюватися за напрямками, в яких можливий позитивний результат. Одним з них є переробка та розміщення відходів.

Аналіз даних щодо питомої ваги екологічного бізнесу у ВВП (табл. 5) показує, що сьогодні в Україні частка управління відходами в ВВП складає тільки 0,20-0,30%, що майже в 15-17 разів менше ніж у індустріально розвинутих державах [6].

Таблиця 5

Питома вага екологічного бізнесу у ВВП індустріально розвинутих країн світу

Держава	Частка МП у ВВП, %	Частка екобізнесу в ВВП	Частка управління відходами в ВВП
Велика Британія	50-53	6,7-6,9	2,9-3,1
Італія	57-60	5,2-5,5	2,5-2,8
Німеччина	50-54	9,8-10,1	3,5-4,9
Росія	10-12	1,4-1,5	0,5-0,6
США	50-52	10,5-10,8	3,5-4,7
Україна	10-12	0,8-0,9	0,2-0,3
Франція	55-62	6,2-6,4	1,6-2,8

Дані факти можна пояснити не тільки впровадженням в цих країнах державних програм з розвитку територій, але й наявністю державної підтримки з розвитку екологічного підприємництва, залученням малого бізнесу та розвитку

організаційних моделей управління, де ведуче місце належить Канаді (державна підтримка малого екологічного бізнесу оцінюється в 1,4-1,7 млрд. канадських дол.). На превеликий жаль в Україні відсутня програма не тільки комплексна, але й регіональна програма розвитку екологічного бізнесу.

Висновки. Екологізація бізнесу має стати переходом до специфічного типу підприємницьких ініціатив, спрямованих на впровадження принципів сталого розвитку, що саме і становить екологічне підприємництво як сучасну інновацію стратегії збалансованого природокористування та господарювання.

Усі види діяльності у сфері екологічного підприємництва, без винятку слід віднести до інновацій екологічного напрямку: вони спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку й обумовлюють вихід на паритет економічних, соціальних та екологічних цінностей суспільства.

Сьогодні важливе значення має формування і запровадження дієвих економічних інструментів раціонального природокористування, серед яких можна виділити: екологічні податки, платежі, фінансову допомогу, кредити на обмеження викидів, платні дозволи на викиди, квоти, допуски чи граничні показники рівня забруднюючого викиду, ліцензії, створення організаційно-економічних умов для інноваційного підприємництва в екології, виробництва екотехніки та екотехнологій, утилізації відходів, розвиток екологічного аудиту, становлення екологічного менеджменту тощо.

Список літератури. 1. Андреева Н. Н. Экологически ориентированные инвестиции : [монография] / Н.Н. Андреева - Одесса.: Ин-т проблем рынка и экономико-экологических исследований, 2006.- 536с. **2.** Андреева Н. Н. Экономические основы развития экологического предпринимательства в Украине / Н.Н. Андреева // Экономика: проблемы теории та практики. – 2007. Вып. 4. – С. 476 –484. **3.** Білявський Г.О. Основи екології: Підручник / Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй, І.Ю. Костіков. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2008. – 408 с. **4.** Веклич О.О. Удосконалення систем екологічного оподаткування / О.О. Веклич // Фінанси України. –2006. - №2. С. 3-11. **5.** Галушкіна Т.П. Экономика природопользования: [монография] / Т.Галушкіна. – Харьков: Бурун-книга, 2006. – 229 с. **6.** Пашенцев А.И. Развитие экологического бизнеса в Украине / А.И. Пашенцев // Теория и практика предпринимательской деятельности : 2-ая международная науч. - практ. конф., 10-12 сент. 2009г. : тезисы выст. – С. 77-79.

УДК 574:658.012.4

Экологическая этика в контексте социальной ответственности / Тараскина Н.В. // Вестник НТУ «ХПИ». Серия: Философия. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2012. – №43(949). – С.23 – 28.

Рассмотрены возможности решения экологических проблем, основанные на социально-этических инструментах. Представлены инструменты базируются на экологическом аудите, экологическом менеджменте и на экономико-правовых ограничениях.

Ключевые слова: эколого-экономическая безопасность, экологическая этика, экологические нормы, экологические тарифы.

UDC 574:658.012.4

Environmental Ethics in the context of social responsibility / Taraskina N.V. // Bulletin of NTU "KhPI". Subject issue : philosophy. - Kharkov: NTU "KhPI". – 2012. – №43(949). – P. 23 – 28.

Opportunities environmental problems, which are based on social and ethical instruments. The presented tools based on environmental auditing, environmental management and economic and legal constraints.

Keywords: ecological and economic security, environmental ethics, environmental regulations, environmental tariffs.

Поступила в редакцию 5.05.2010г.